

Numerul 38: Oradea-mare 22 septembrie (4 octombrie) 1896. Anul XXXII.

Ese duminica. Abonament pe an 10 fl., pe 1/2 de an 5 fl., pe trei luni 2 fl. 70 cr. Pentru România pe an 25 lei.

M'a m ă !

Nuvelă.

(Fine.)

Marele logofet de țera de jos ceti jalba lui Brăiloiu, prin care reclamă de la Domnitor aducerea sub stăpânirea sa a Mariei, de ore-ce cu bună voia ei s'a măritat cu robul seu Vlad

Fărcășanu. Dovediă boierul, că Vlad i-a fost rob, de ore ce tatăl acestuia a fost căpătat de bătrânul Brăiloiu cu alte sălaşe de țigani, prin cartea M. Sale lui Vodă Alexandru Ipsilant, încă de la leatul 1775, din țiganii gospod, (domnești) după dreptul ce au Domnii „peste lucrurile slobode domnești“.

Tot Divanul remase convins, că Vlad eră într'adevăr țigan din robii nămului Brăiloiu. Nimeni inse nu luă cuvântul să propună hotărîrea solicitată de jăluitor, mai ales după ce jupănesa Sultana povesti cum se făcuse căsătoria ficei sale, cum Vlad trecea de om slobod și eră slujbaş al țării la isprăvnicia din Secuieni, și că doră nu eră să-și dea fata, fata Șatarului Cosma, pe care M. Sa Mihaiu Vodă Șuțul l'a avut la mare cinste și l'a mi-luit cu chisov de liuși, după un țigan... că nici semănă Vlad măcar la chip a țigan...

Maria, ținând câte un copil de mână, eră mișcată atât de adânc că nu putea adăogi nici o vorbă la energica pledoarie a mamei sale; dar lacrimile ce o podidiau pe cât o făceau mai frumoasă, pe atât dispunea în favóre-i pe divaniști.

— Se pôte să nu fie știut jupănesa Sultana, că Vlad eră țiganul meu, dar nu mai puțin legea spune deschis și lămurit, că femeia lui Vlad este róba mea, dice ricanând cu rețineră boierul jăluitor.

— Așá e, răspunde marele logofet; numai, mai dice legea și acesta: „Domnii și obăduitorii cade-se să ocrotescă și părătinescă mai mult slobodănia, fiind în lume ca un lucru ce n'are preț“.

— Deapururea, adaoge Brăiloiu, Divanul a judecat în madaua acesta nu după „duhul franțozesc“*, ci după dreptatea stăpânirii. Slobodă este după lege numai fata, care s'a născut din părinte țigan și mămă română, dar femeia acesta și băietul ei sânt ai mei...

Și aceste dicend Brăiloiu, apucă de mână pe băietel, care speriat începe a plânge.

Ca o leică care-ș apără fiii sei, Maria smuceșce copilul și într'un pas se precipită în genunchi lângă picioarele lui Vodă:

* Se dicea, „duhul franțozesc“ la finea vécului trecut și începutul celui al XIX-lea inriurirea revoluțiunei franțeze, care străbă use, ici-colea, și în țările române.

REGELE CAROL I

— Milostive Dómne!... nu me lăsă jertfă nedreptății!... Și-și adună cei doi copilași la sinu-i impletindu-și mâinile pe după capul lor de ângeri.

— Mamă! mamă!... strigau ei plângând, neînțelegând primejdia, dar mișcați de tabloul ce pentru prima dată în mica lor viață li se presintă vederii.

Vodă însuși se simți sguduit până în suflet. El se plecă la urechea mitropolitului Dositeiu și îi șopti:

— Ce mamă bună!... Femeia acésta trebuie scăpată!... Vistierul Enache Văcărescu, care auzi șopta ori cât de tainică a lui Vodă, făcu un semn de înțelegere lui Vodă și întorcându-se cătră jăluitor dîcându-i:

— Ce martori aduci, boierule, în fața Divanului, că femeia acésta a fost măritată cu țiganul dtale Vlad Fărcășanul?... Că femeia slobodă care se dă în dragoste cu un țigan, slobodă rămâne și ea și copii ei din flori...

— Nu e adevărat, strigă cu glas amenințător, jupănesa Sultana... Nu e adevărat, că Maria a fost țitorea lui Vlad... Fata Șătrarului Cosma țitorea!?! Ea a fost nevastă cinstită cu cununie...

Revolta simțului de onóre a bētranei jupănese înlătură posibilitatea pentru Divan de a o scăpă din ghiarele boierului jăluitor. Enache Văcărescu cercase unicul mijloc ce cunoșcea în puterea legilor n vigore.

Maria și ea auzind vorba lui Văcărescu, se ridicase energic în picioare și apropiindu-se iarăș de maică-să:

— Da, mamă, nevastă cu cununie, nu...

Ca și când s'ar fi temut să-i profaneze buzele cuvântul de țitorea, ea nu-l rosti.

Văcărescu schimbă o privire cu Domnitorul, în care marele Vistier îi spusese elocvent, că eră singurul mijloc de a scăpă femeia.

— Da, Măria ta, dișe și Brăiloiu cu un aer triumfător, femeia acésta a fost măritată cu cununie după țiganul meu Vlad Fărcășanul. Voiu aduce, decă M. Ta poruncește, mărturie pe chiar popa Tatu, de la Biserica Stejarului, care i-a cununat.

Alex. Vodă Moruzi își preumblă căutătura de la boierul trufaș la umiltele muieri și întorcându-se spre mitropolitul, îi șopti la ureche:

— Prea sfinte, o să aducem pe popa Tatu de la Stejar de martor, dar P. Sfinția ta binecuvinteză-l să *mîntă* odată, numai odată, în folosul dreptății femeii acesteia...

Și apoi întorcându-se spre divaniști: — Da, boieri cuviincios lucru este să ascultăm mărturia preotului, care a cununat pe Maria cu Fărcășanu țiganul jăluitorului. De astăzi în șapte zile, Dta Vel logofete, vei aduce *madeaua* acésta iarăș în Divan, în fața Domniei mele.

— Peste opt zile Maria va fi a mea, își dișe boierul Brăiloiu... Trećanii, necum opt zile... Răbdare!

— Fata mea, o fi ce-o vré Dđeu, dișe jupănesa Sultana cătră Maria, eșind din Divan, dar părintele Tatu va dovedi, că fiica Șătrarului Cosma a fost femeie cinstită, măritată cu cununie, în fața altarului...

— Așa, dișe Radu Goleșu, care auzi, eșind și el, vorbele bētranei și virtuósei jupănese, dar nu te gândești, că, remasă la judecata femeie cinstită, ea și băiatul ei rămân robii lui Brăiloiu?...

VI.

La diua hotărîtă boierii se adunară iarăș în Spătăria mare de la Cotroceni.

În pridvorul bisericii steteau așteptând ora Divanului, jupănesa Sultana cu fiică-sa Maria Fărcășanca. O conversațiune animată urmă între ele. Cu nici un preț bētrana mamă nu voiă ca fiică-sa să primescă a fi declarată de concubina lui Vlad.

— Aș muri de scărbbă și de rușine, dișea bētrana, da s'ar întemplă una ca și acésta.

— Și eu aș muri de durere, când din femeie slobodă a-ș ajunge rōba și batgiocura dușmanului meu. Să-mi vėd eu copilașul ajuns țigan boieresc, și copila mea fiică de rōbă, să ajungă chiar póte necinstită în curte boierescă!... Nu, mai bine mōrte și pentru mine și pentru ei!

Pe când femeile astfel sfătuiău animat în tinda bisericii, în lăuntru ei, în strana arhi-păstorescă stetea mitropolitul Dositeiu ascultând psalmodierele finale grecești ale protopsaltului și ale românești ale deftereului de la strana stângă.

În momentul când proestosul din dverele mari dete binecuvēntarea, terminând oficiul, din altar eși preotul Tatu și voi să facă melania la strana arhi-episcopală.

Când bētrânul preot sărulă mâna mitropolitului, el îi șopti: — Deslegare ai de la Dđeu și de la mine, decă molitfa ta, cum îți-am dat binecuvēntare, vei tăgădui cununia.

*

Peste o jumătate de ora, ședința Divanului eră deschisă. Boierul Brăiloiu intră în urma celor douē femei. Armașul mare introduse pe popa Tatu.

Cu ce *aer de isbândă* se uită jăluitorul la cele douē femei!

Vel logofetul ceti din nou, la porunca Domnitorului, jaloba lui Brăiloiu, apoi ofăritrea Domnescă la judecata din urmă.

La alta poruncă a Domnitorului, preotul Tatu, de la Biserica Stejarului, înaintă în fața scaunului domnesc. Alex. Moruzi întrebă din ochi pe mitropolitul, cu óre care ingrigire, ce va dișe preotul?

— Ce știi, părinte Tatule, îi dișe apoi Vodă: Vlad Fărcășanu, țiganul lui jupân Nae Brăiloiu, fost-a el cununat cu femeia Maria, fata Șătrăresei Sultana? Că, iacă, boierul dișe, că cuvioșia ta le-ai cetit sfintele rugăciuni de nuntă.

Preotul hesită.

— Grăește sub epatrahirul nostru arhieresc, adăose și mitropolitul Dositeiu, ca să incurajeze pe preot.

— Da, părinte Tatule, îi dișe și jupănesa Sultana venind lângă el. Spune Măriei Sale, cum Sfinția ta ai cununat pe fiică-mea...

— Nu este adevărat, strigă Maria cu o energie sēlbatecă... Gheorghieș, copilașul meu, rob?... Da, am fost... țitorea lui Vlad!

— E nebună, Măria ta, intrerumpe Sultana. Din némul Șătrarului Cosma n'au stat pe lume celetnice, ci numai femei cinstite.

— Mai trebuie, Măria ta, altă mărturie, dișe Brăiloiu? Eusăși mama mărturisește, că fiică-sa a fost măritată cu Vlad în fața pristolului bisericii.

— Cî grăește, părinte, dișe cu un ton mai rēștit mitropolitul.

— N'am cununat eu pe acésta femeie îngăimă preotul, cu o voce sugrumată de emoțiunea ce-i dădea conștiința pēcătuirii.

— Minte, strigă Brăiloiu furios.

— Neadevăr, strigă ca o leóică jupănesa Sultana. Îți incarci sufletul c'un greu pēcat, părinte Tatule.

Maria palidă, tremurând în tot corpul ei, rostogoliă stoluri de gânduri răpești în mintea ei. Mărturia preotului o scăpă de robie și pe ea și pe copilășul său . . . Prima mișcare a mamei fu de a-ș sărută copilul :

— E mântuit! . . .

Dar acolo lângă dânsa eră acum și altă mamă, a ei, care apucând-o de amândone mâinile, îi strigă :

— Ce! Taci? Spune, spune că preotul acela a adus mărturie mincinosă!

— Mamă! Copii mei! . . .

Singurele aceste vorbe putu să le rostescă Maria, pe când jupânésă Sultana cădea fără simțire lângă o măsă de logofet de Divan.

— Mamă! strigă din fundul inimei nenorocita femeie, care vădî, precum în noaptea neagră vedem la scăpărătura fulgerului, prăpastia în care e aproape să cădem, pe maică-sa mortă, mortă din cauza ei. Ea alergă să ajute pe maică-sa. Logofetii de Divan, ba chiar și din sfetnicii, sar să ridice pe jupânésă Sultana și s'o așeze pe un capot de laviță.

Emoțiunea câștigase pe toți sfetnicii. Numai Brăiloiu roșu ca postavul după mesele Divanului strigă tot mai tare, bătînd cu pumnul într'o măsă de lângă el :

— A mințit popa. Maria a fost cununată cu Vlad țiganul.

Domnitorul ridicându-se în picioare, făcî semn să tacă toți, apoi dîse :

— Divanul nostru domnese, *teorîsînd* jalba credinciosului boier al Domniei mele, dumnealui Slugerul N. Brăiloiu, după ce am ascultat și mărturia preotului de la Biserica Stejarului, carele preot sub omoforul P. S. Sale Păr. mitropolit a mărturisit că n'a cununat pe Maria, fiica Șătrarului Cosma, cu Vlad țiganul, deci poruncim Domnia mea, ca acéstă femeie să fie slobodă, și ea și copii sei.

— Nu, nu, Maria ta, strigă Sultana care se deșteptase, fiica Șătrarului Cosma nu e femeie necinstită.

— Femeie necinstită? dîce Domnitorul, pogorînd treptele scaunului domnese și înaintînd spre locul unde Maria în genunchi lângă maică-sa, cu capul plecat stringea la pept pe copilășii sei.

Domnitorul despletîci mîna dreaptă a femeii din giurul grumazului băcețelului, ridică pe Maria în picioare, în mijlocul făcerii și mirării tuturor :

— Boierule Spătar, dîce apoi Vodă, du pe jupânésă Maria la haremul Măriei Sale Dómnei și spunei Măriei Sale, că Domnitorul nu cunoșce în Țera Românească o mamă mai bună și o femeie mai cinstită decât Maria, fata Șătrarului Cosma! Loc de cîste să aibă jupânésă în haremul Măriei Sale. Dumneata, jupân Brăiloiu, alege din salașele domnesei 3 suflete de țigani și ai dumitale să fie. Maria Șătrăresei Sultana nu a fost și nu pôte fi róbă după legea firescă și-apoi cum mai dîce pravilele : „ceea ce va plăce Împăratului este pravilă“. Deci îmi place mie să fie slobodă Maria Șătrarului Cosma!

— Să trăiești Măria ta, esclamă podidită în lacrimi, jupânésă Sultana, sărutînd p_ola anterului lui Vodă.

— Să trăiești Măria ta, strigă și mitropolitul împreună cu toți boierii din Divan.

V. A. URECHIĂ.

În căderea ori-cărei ființe omenești, hărbat ori femeie, ființa se plăcă și lumea îi dă brânci.

La fântână.

*Cu rochița scurtă, ruptă pe la p_ole,
Cu cojoc pe umeri, cu picioare g_ole,
Plēcă fetișcana iute, la fântână,
Cu cofița 'n mână.*

*În zăpada m_ole, din belșug venită,
Pasul ei își lasă urmă 'ntipărită,
Par că-și calcă umbra . . . Umbra îns'o minte,
Fuge înaintea . . .*

*Sórele din urmă, vesel o priveșce . . .
Totu-i alb în giuru-i, totul strălușce.
Vîntu-i rece înse. Fetei nici nu-i pasă :
Par c'ar fi în casă.*

*Cumpēna fîntānei lungă, aplecată,
Șade gîndit_ore, șade nemișcată.
În oglinda apei par că s'ar uită
Și s'ar sărută . . .*

*Dar gălēta nouă prinsă de frînghie,
Că o fată 'n légan, veselă, sglobie,
Vecinic se dă huța ; nici în sēmă ia
Ghiața de pe ea . . .*

*Impregiur fîntāna este, pe la gură,
Numai st_oi de ghiată, din prelînsătură,
Barbă albă care lung atērnă 'n jos
Strălucînd, frumos . . .*

*Lo u-i nalt de ghița ce se tot ridică.
Fata, mai pe vēră, sprîntenă dar mică,
Greu putea gălēta să o ia, — și-acuma
Dintr'odată numa.*

*Veselă c'a prins-o numa dintr'odată,
O cob_ora 'n dreptu-i și 'n fântānă cală,
Că să nu se redă cu ce ris pe gură
Inimile fură?*

*Că din fundul apei par că se adună
Umbre ușurele care se 'mpreună
Și 'ntregese ic_ona fețri care vin
Bine 'n undă, bine . . .*

*Cum se mai priveșce! Căt de mândră-și pare . . .
Și cu gîndul brece peste drumul mare
Și zîmbeșce dul e unui chip iubit
Ochilor ivit . . .*

*Și se vede 'n sēru cea de șed_ōre,
cînd îi spuse Neagu vorbă vrăjito_ore,
Vorbă care umple trupul de fior, —
Inima, de dor . . .*

*Dar nu p_i de apă curs de pe gălētă
Turbură o lînda. Cercuri mici, de-odată,
Risipesc ic_ona chipului undit :
Visul a pierit . . .*

N. RADULESCU-NIGER.

Cloșca cu puii și scrôfa cu purceii.

Cloșca cu puii și scrôfa cu purceii sânt stele pe cer și ele sub numele amintite sânt cunoscute poporului român, ba unii șciu să și arete locul lor pe cer și să ne spună, că ele, când resar și când apun, și deosebi păstorii noștri sânt cunoscători de stele. Stelele numite încă din anticitate au fost materia de mitologie și mai târziu materie și de poezii, și pentru acesta e de interes, ca să le cunoșcem după adevăr, adică după știința astronomiei.

Șcim cu toții, că sórele e în mijlocul *lunii noastre* și că în pregiurul lui, mulțime mare de stele forméză zodiacul cu 12 zodii, séu bréul sórelui. Pentru tema noastră, avem trebuință de a cunoșce numai zodia Taurulu, pentru că în acesta zodie sânt scrôfa cu purceii și cloșca (cloța) cu puii.

Dintr'o grupă de stele s'a imaginat și format constelațiunea séu zodia Taurului. Taurul în anticitate a fost cel mai vechiu semn al zodiacului și a stat în fruntea zodiilor, pentru că el, atunci erá semnul ecvinopțiului de primăveră, până ce ađi, acel semn e berbecelul și descendenții noștri se vor apropiá de timpul, când zodia Peșcilor va fi zodia ecvinopțiului de primăveră. Ađi, sórele în 20—21 aprilie intră în semnul Taurului și numai după patru săptămâni intră în zodia Taurului. A fost odată un timp, când și semnul și zodia erá tot la acel punct, dar în mii de ani, ecvinopțiul retirezá din zodie în zodie.

Din o grupă de stele e inchipuită o figură de taur, cu capul în jos și spre resărit. Una, din stelele cele mai frumoșe ale cerului, e stéua: *Aldebaran*, și acesta forméză ochiul drept și roșu al Taurului; alta stea, cu mult mai mică, deasupra de cealaltă, cam spre nord, forméză ochiul stâng al Taurului. O grupă de stele sânt imprășciate, de la ochi, în jos spre bot, într'o formă, încât ochilor noștri le arată figura numărului roman: V (cinci.) *Aldebaran*, cu grămada de aceste stele, la Grecii cei vechi s'a numit: *Hyades*; stéua *Aldebaran* e scrôfa, și celelalte stele, sânt purceii.

Pe grumazul Taurului, sus cătră cómă, e altă grupă de stele. Intre ele, cea mai mare se chiamă: *Alcyone*, iară celelalte șese, se numesc: *Taygete*, *Merope*, *Celano*, *Electra*, *Asterope* și *Maia*. Acește șapte stele, la Grecii vechi s'au numit: *Pleiades*, dintre cari, *Alcyone* e cloșca, iară celelalte șase, sânt puii ei. Astfel în zodia Taurului, mai în jos și spre resărit, e scrôfa cu purceii, mai în sus și spre nord-apus, e cloșca cu puii.

Pentru ce s'au ocupat popóarele vechi cu cunoșciințele despre cer, adică despre stele?

Cerul cu stelele, de la începutul genului omenesc, a servit popórelor, din doue puncte de vedere. Întéiu, din punct de vedere *economic*, pentru că cerul a arătat ciasurile zilei și ale nopții, zilele și nopțile, lunile și anul, anotimpurile și în aceste, timpul de trebuință pentru lucrul de economie, cu un cuvânt, cerul a fost călindarul popórelor. A doua, din punct de vedere *mitologic*, séu de religiune, pentru că cerul a fost locașul deităților, el a spus zilele de serbătorile deităților, cu un cuvânt, el a fost sânta scriptură, cartea legii a popórelor.

Ací e isvorul, de unde de mii de ani și până ađi curg cunoșciințele populare, despre cer și stele! Să cercetăm aceste deosebiri în tema noastră, în zodia Taurului.

Zodia Taurului arată timpul, când Egiptenii și alte popóre antice au început aratul, — *cu taurul*. De aci numele zodiei Taurului și s'a đis, că taurul, pentru aceea s'a pus după zodia Berbecelui, pentru că primăvera, mai întéi totă óia, apoi vaca; dar odată, zodia Taurului a fost în fruntea zodiilor și a anului, casele se incepea la ecvinopțiul de primăveră, și deosebi Pleiadele pentru Inđi, Chinezi, Arabi și Eleni stelele ecvinopțiului de primăveră. Abiá sânt 18 seculi, de când Virgiliu a salutat zodia Taurului în acest mod: *Taurus candidus, aureatis aperit cornibus annum* (Taurul strălucitor cu córnele aurite deschide anul.) Ađi, ecvinopțiul de primăveră, trece prin stéua *a* din *Andromeda*, deasupra de stéua polară, și astfel ecvinopțiul de primăveră — precum s'a mai đis — merge înderét spre zodia Berbecelui, Peșcilor etc. și cu timpul, va trece prin tóte zodiile.

Destul, că la popóarele primitive, cari încă nu cunoșceau anul solariu, anul se incepea cu resărirea de diminéță a Pleiadelor, în primăveră, iară ierna se incepea cu resărirea de séră a lor, ce, mai în jos se va pricepe.

De pe pământ (care incungiuură în giurul sórelui, dar în lăuntru zodiacului,) mai întéiu se vđd Pleiadele, pentru că stau mai sus, și după un timp se vđd Hyadele, pentru că stau mai jos.

Pleiadele, adică grupa de stele, cu ochi liberi, comuni se vđd șase, cu ochi mai buni, șapte, iară cu ochi de tot ageri, 14. Anticii au numérat — de regulă — șapte; dar cu descoperirea ochianului și a telescopului, s'au vđdút fórté multe. Galilei, în grupa de stele a Pleiadelor, la an. 1610 a vđdút 36, Wolf, la an. 1874 a numérat 625, iară acum se numérá peste 1000 de stele, cu mai mulți sori. Stelele mai mici din Pleiade, sânt fórté mari, dar se vđd mici, pentru că sânt îndepártate de *Aldebaran*, *Alcyone* și de altele, ce apar mai mari; ele se vđd a fi o grădină, dar ele cuprind un teritoriu de multe ori mai mare, decât teritoriul ce îl cuprinde sórele nostru cu tóte planetele sale. *Alcyone*, stéua cea mai mare între ele, adică Cloșca, e stea de a treia mărime, puii sânt de a 4—6 mărime, iară celelalte, pentru îndepártarea mare, apar de a 10—13—16 mărime de stele.

Să cercetăm arătarea séu resărirea *Pleiadelor*, adică a cloșcei cu puii. Ele nu se vđd în tótă ziua séu în tótă luna de peste an. Ele sânt nevđdute, adică sânt sub orizontul nostru începénd din capétul lui aprilie, până în capétul lui august; așá dară ele resar în septembrie și se culcă (apun) în aprilie. Dar resărirea și culcarea lor e numai împărută, și împărerea e cauzată prin întórcerea pământului pe lângă osia sa și pe lângă sóre. Și stelele *Pleiadelor*, ca și alte stele, încă se mișcă, dar mișcarea lor, pentru pământeni așá e de mică, încât generațiunii din mii de ani, le vđd tot pe acel loc, și numai știința astronomică prin telescop a aflat, că stelele totuș fac o mișcare mare cătră un punct central, departe de sistema noastră solară. Așá ni se pare, că cloșca cu puii resare și apune; dar stelele lor, pentru multe generațiuni stau ca și pe loc. Noi, cari locuim pe jumétatea nordică a pământului, vedem stelele resărind și apunénd și anume în jumétatea de calea pământului rădicându-se peste orizon, curmeziș în sus; în cealaltă jumétate de calea pământului, apunénd de la orizon, curmeziș în jos, din stânga în dreapta.

Acuma putem pricepe, că pentru ce se đice că: *Pleiadele resar în septembrie la resărit, și se culcă în*

MICUL DIRIGINTE DE CHOR. (După tabloul lui M. Wunsch.)

aprilie la apus? pentru că pământul și-au schimbat pozițiunea, odată e dincóce, de altadată e dincolo de sóre.

După astronomia poporală din Camille Flammarion, astronom renumit, Pleiadele încep de a apăre, a se rădică, a resări la resărit in septembre, séra la 9 óre; se innalță mai ales in octombre și novembre; tronéză in cer in decembre și ianuarie in sud, iară in februarie in sud-apus, apoi in martie încep a se scobori și in aprilie apun, adecă se culeă sub orizontul nostru, ca in septembre viitor, să se rădice iară!

Să cercetăm acuma *indepărtarea Pleiadelor, adecă a cloșcii cu puii de la pământ*. Acésta ne ușoréză mintea, de a puté cuprinde — cât de puțin — mărimea, estensiunea cerului. Dar pentru cuprindere, trebuieșce atare pregătire.

Cu ochi liberi vedem stele până de mărimea a șesea. De prima mărime sânt numai 18, de a doua, numai 59 de stele și cu ochi liberi vedem până la 8000 de stele. Cu telescoapele mai bune, se vęd stele și de mărimea 16, — aprópe o sulă de milióne de stele! Dar telescoapele ničiodată nu vor străbate, spațiul nemărginit al cerului. Astfel, cu ochii liberi vedem fórté puținé stele și cauza e numai, pentru că stelele sânt fórté, fórté indepărtate de pământ, de și unele din cele nevędute cu ochi liberi, sânt cu mult mai mari — decăt sórele nostru! Așá, Pleiadele se vęd — aprópe — ca un cuib cu oue, de și stelele lor sânt multe milióne de mile departe una de alta.

In decursul multor seculi, astronomii au putut măsurá indepărtarea, numai de la 10 stele, ce sânt dincolo de sistema noastră solară, adecă dincolo de sórele nostru și de planetele sale. Să căutăm o măsurá pentru de a măsurá indepărtarea cloșcii cu puii.

Sórele nostru e departe de pământ, de 20 de milióne de mile. Lumina de la sóre ajunge la pământ in 8 minute și 18 secunde și lumina intr'o secundă face cale de 42.000 de mile. Dar stelele de dincolo de sistema noastră solară așá sânt de departe, încát, indepărtarea sórelui de noi, adecă 20 de milióne de mile, e măsurá prea mică, ca să se primescă de unitate, cum p. e. pe pământ, un mil e măsurá pentru indepărtare.

De măsurá pentru indepărtea stelelor s'a primit *lumina*. S'a dis, mai sus, că lumina sórelui intr'o secundă străbate 41.000 de mile, astfel, intr'un an străbate un bilion și a treia parte din bilion de mile. Acest bilion și a treia parte s'a luat de *măsurá de unitate*, pentru de a măsurá indepărtarea stelelor, și acésta măsurá se numeșce: *un an de lumină*.

Din cele 10 stele măsurate, stéua cea mai aprópe de sórele nostru e stéua *a* din constelațiunea Centauru, și acésta de sórele nostru e departe de $3\frac{1}{2}$ ani de lumină. Indepărtarea stelei polare (cea mai frumósă din códa Ursului mic séu a carului mic) e de 43 de ani de lumină. Stelele cele mai indepărtate, cari și cu telescopul, abiá se pot vedé, sânt departe de *mii de ani de lumină*. Cloșca cu puii e departe de sórele nostru, de 715 ani de lumină; adecă lumina stelei, ce e cloșca, vine la noi in 715 ani; rađa ce o vedem intr'o séră venind de la cloșcă, a pornit cu 715 ani — mai înainte. Cloșca, e o stea cu mult mai mare decăt sórele nostru, — și ea cu puii sei forméză o sistemă solară independintă, o lume separată, precum sórele nostru cu planetele, lunele, cometele și alte corpuri cereșci, forméză o lume independintă, in cerul nemărginit. Și lumea sórelui nostru e nencetat pe călătorie, se întórce și ea impregiur de un centru al cerului in-

treg, și acest centru e constelațiunea Hercules, de la stéua polară drept spre apus, cătră zodia Scorpiei, iară acésta cale a lumii sórelui e de $32\frac{1}{2}$ milióne de ani! Aceste sânt taine cereșci, ce Dđeu le-a descoperit minții omeneșci și numai, știind de aceste, vedem, că cât de mare e spiritul, ce Dđeu a dat omului, și că cât de ageră e vederea ochiului omului, carele cu ochi liberi vede la indepărtări de mile! Să repeșim: Mare este Dómné! și minunate sânt lucrurile mânilor sale!

Dar să cercetăm, ci de unde, mai multe popóre de adi, grupa de stele o numeșce: Cloșca cu puii?

La mai multe popóre vechi, zodiacul se află desemnat, adecă făcut in icóne. Denderah in Egipt a desemnat zodiacul și in seculul trecut invěțații francezi l'au descoperit, dicénd, că desemnul e cel puțin de 3000 de ani. In zodia Taurului se începe anul și in prima linie e desemnat un Taur, iară deasupra, o *găină!* Arabii au numit Pleiadele: Dadjádja al samí má banahiti, adecă: Găina cerésă cu puii sei. In Reșinari lângă Sibíiu am auđit și eu numindu-se: Găină; in alte părți la Români, Cloța, séu Cloța cu puii. La Francezi: La poule es ses poussins, séu numai poussiniere adecă: găina cu puii sei séu numai: cuibul găinei. Ba și locuitorii sělbaticii ai Polinesiei jumétate de an il numeș.: Matarii i nia (Pleiadele de sus); alta jumétate de an, Matarii i rarv (Pleiadele de jos) Cu asemeni nume și la alte popóre.

Să auđim mitologia grécă despre cloșca cu puii. Atlas a avut șapte fete, și Orion, ca vėnător vėđėndu-le, le-a iubit și s'a luat după ele, dar fetele, plăugėnd s'au rugat de đei ca să le scape. Lui Zeus (Jupiter) i s'a făcut milă de ele, le-a prefăcut in Pleiade și le-a pus in cer. — Orion asemene e o constelațiune, e fórté mare și pe cer e din jos de Taur, adecă de Pleiade; el se numeșce Urieșul cerului (Orion insemnă urieș) și avėnd cănele cu sine (altă constelațiune aprópe) s'a numit Vėnătorii. — Pleias la Greci insemnėză golumb, de aci Pleiades, ném, grupă de golumbi. Pleiadele la Latini, adecă la Romanii vechi s'au numit: Vergilae, din ver primăvėra, și gil (=cil, cul etc.) forma de diminutiv compus (ci—il) și ințelesul e de: primăvaretecele, pentru că precum s'a arătat mai sus, cloța cu puii s'a ținut de ecvinopțiul de primăvėră.

Ni-a remas indėrėt scrófa cu purceii, la Greci, Hyades.

Hyades sânt asemene o grupă de stele in zodia Taurului. In grupă Aldebaran e stéua cea mai mare, o stea roșie, ce forméză ochiul drept al Taurului și e o stea cu mult mai mare decăt sórele nostru. Stéua Aldebaran, e scrófa. In grupă sânt doue stele mărișóre și 6 mai mici, ce se vęd cu ochii liberi; aceste 6 stele sânt purceii. — Acésta grupă de stele asemene forméză o lume separată.

Aldebaran la Arabi insemnėză: Următoriul (al articol, debaran cel ce urmėză) pentru că urmėză cloșcii cu pui, găinci. — Aldebaran la Evrei s'a numit ochiul lui Dđeu.

Hyadele, după mitologia grécă, se đic a fi fost fetele lui Atlas, acuș ale lui Cadmus și acuș ale lui Erechteus. Hyas, fratele lor, a fost spintecat de o leóică și surorile cu durere au plăns după el, iară đei, de milă, le-au rădicat in cer. Leóica e constelațiunea Leului in iulic, iară plănsul se referéză la impregiurarea, că Pleiadele și Hyadele s'au considerat de aducėtóre de plóie. Numele Hyades purcede din *hys* (hys) greceșce, ce insemnėză porc, scrófa, și astfel Hyadele au ințeles de: purcelușe, scrofițe, iară Hyas de om de porc. —

Hyadele la Latini s'au chiămat: Sacularae. H din hys (χ^υ) grec s'a strămutat in s, și la Latini Sus a însemnat scrofă; din sus e su in sacularae, iară culae e forma de diminutiv compus și astfel sacularae și la Latini au însemnat: purcelușe, scrofițe și au înțeles numai stelele mici, că Aldebaran, stéua mare la Latini s'a numit: Paliliculus. Să căutăm cauza.

După mitologia romană, Pales, fiul lui Jupiter, a fost deul păstorilor și s'a inchipuit cu botă in mână, cunună pe cap; tot de-odată deu de câmpuri și de pășune in munți și deu de turme, cari au stat sub paza lui. Palilia, serbătorea lui Pales s'a ținut in 21 aprilie, tot deodată serbătorea fundării Romei prin păstori, cari lui Pales i-au sacrificat lapte și turtă de miliu (adecă mălaiu.) Flammarion ni-a spus, că Aldebaran la Romani s'a numit Palilicium, pentru că serbătorea Palilia a fost pusă pe timpul când Aldebaran s'a arătat; dar Flammarion (Les Etrusques pag. 441) ne mai spune, că Aldebaran, stéua, ce formeză ochiul Taurului, in ecvinopțiul de primăveră, eră păzitorul cerului de la răsărit, până ce Antares (stéua din zodia Scorpiei) se află precis in ecvinopțiul de toamnă și eră păzitorul cerului de la apus; iară Regulus (stéua din zodia Leului) stă aprópe de solsticiul de veră și Fomalhaut (stéua din zodia Peșcilor) in mică distanță de solstițiul de iernă, erau asemenea păzitorii cerului din giurul lor. Astfel Aldebaran, adecă ochiul Taurului, séu scrofa, e stéua de mare însemnătate pe cer.

In poveștile române, unele zile de săptămână sunt personificate in Sfintele Luni, Vineri și Duminică, cari locuiesc pe celalalt tărâm, și când feții frumoși séu fetele frumoșe ajung pe la ele, ca să le întrebe ceva, atare sfântă, îi dăruiește acuş o cloșcă cu pui de aur, acuş cu purcei de aur. Aceste sunt stelele din Pleiade și Hyade, căci ele strălucesc, sunt de aur.

Frumos e Dómnice! a cunoșce lumea ta și — a trăi in ea!

AT. MARIENESCU.

Domnul și dómna converséză cu un amic, remarcabil prin o barbă mare.

Intră Ionel, un copil ca la 3 ani.

— Ionel, dize bārbosul. Vino de me sărută, că-ți dau o jucărie.

— Nu-l sărută, că-ți creșce barbă mare.

— Dar ție de ce nu-ți creșce, că te sărută in toate zilele. Numai când lata e aici, nu te sărută!

Ofițerul X, scrie de pe câmpul de bătae soției sale:

— Dragă, sunt atât de ocupat, vecinic in recunoșcere, așa încât îți scriu cu sabia într'o mână și cu revolverul într'alta!

Nevésta. — Iar mi-ai venit trāsнит acasă, pécătosule! Nu e di de la Ddeu să nu te imbeți!

Bārbatul. — Veți tu drăguțo, asta o fac numai de dragoste pentru tine, căci când sunt beat, nu te veđ indoit.

Judele. Dta de profesiune ești avocat.

Martorul: Da.

Judele: Te rog uită-ți pe un moment meseria și raspunde-mi adevărat.

Chiuituri.

— Din comuna Sabolciu in Bihor. —

Nu bate Dómnice nimică,
Numai tufă și răchită,
Și pe fată până-i mică,
Până-i mică in belceu,
Să n'a ajuns atâta reu.

Io-s cătană mâne-oiu mere,
Drăguța mea numai piere.

Hoi măicuță maica mea,
Curueșce-mi chimeșă,
Lungă 'n stan,
Scurtă 'n mâneci,
Că m'oi duce de pe aici,
Că me-o venit carte aseră,
Să me duc cătană iară.

Tri mē, tri, că tri suntem,
Tóte trei cu pēr sucit,
Să jucăm dec'am venit.

De-ai fi fa'ă cum te ții,
N'ai băgă călții 'n budiu,
Ce 'n budiu a-i bate brânză,
Și din călți a-i țese pânză.

Trecu Crișul petri mici,
Plinu-i codru de voișici,
La tot fagul câte cincii,
Dar la fagul cel mai mare.
Zace-badea de lungóre.
Cu trei nane la picóre.
D'una mândrul neteziă,
D'una cizmele-i tragea,
Și una din graiu grăiă:
— O mori bade, ori te scólă,
Ori îmi dă și mie o bōlă.
Că pe mine m'o peșit,
Peșitori din noué țeri.
Și io vālas nu le-am dat.
Pān la tine-am d'alergat.
— Hoi nānuța nana mea,
Io atunce m'oi sculă.
Când tu mie mi aduce,
Scloiu de ghiață din țermure,
D'apă rece din Dunăre,
Mură négră din pădure.
— Hoi bādița badea meu,
Ludu ești, bolundu ești,
O tu nu te nādăești,
Amu-i vreme la secere,
Scloiu de ghiață s'o topit,
Mură cōptă o putredit,
Apa rece s'o 'ncălđit,
Scloiu de ghiață mi gura,
Apă rece dirima,
Hoi bādița badea meu,
Da io ție ț-oiu aduce,
Din fundul pāmēntului,
Din irma goronului,
Din funea clopotului.

SALON.

Societatea pentru fond de teatru român.

— Adunarea generală din Făgăraș la 27 și 28 septembrie an. c. —

Discursul de deschidere al președintelui Iosif Vulcan

Onorabilă adunare generală!

Societatea pentru crearea unui fond de teatru național român vine la Dvóstre, dómnelor și domnilor, cu un stég pe care strălucesc cuvintele: „Cultură națională“.

Nu ne-am indoit un singur moment, că presintându-ne între Dvóstre cu devisa acésta, avem să fim bine primiți, căci Făgărașul și ținutul seu au pagine frumoșe în istoria dezvoltării noastre culturale; iar generațiunea de acum nu póte decât să urmeze pe calea înaintașilor sei.

Vedându-ve dar grupați în giurul stégului nostru, cu révna d'a-l sprigini cu concursul Dvóstre moral și material: din capul locului mi se impune datoria se ve mulțămesc, în numele Societății noastre, pentru primirea ce faceți ideii pe care o represintăm.

Nu ne mirăm de loc de acésta, căci astăzi nu este idee care întru atâta să frământé tóte inimile românești, ca idea culturii naționale.

Ea ne stăpânește pe toți cu o putere elementară, căreia trebuie să ne închinăm.

Pentru ea trăim, pentru ea jertfim tot.

Și cu cât pedecile se veră mai mult în cale, cu atâta zelul de stăruință ne crește și forțele ni se oștelesc.

De unde acésta însuflețire?

Am învățat-o în școli?

Nu.

Este o caracteristică a sângelui nostru. O moștenire de la strămoși, cari prețuiaua mai mult limba lor, decât vieța.

O dogmă sfântă care ne învătă, că fără cultură națională avem să perim, că ea este paladiul existenței noastre.

O pârghie de frunte a culturii naționale este teatrul, care își deschide porțile tuturor și respândește lumină de sus și până jos, chiar și în masele poporului care nu știe carte.

Iată cuvântul pentru care tóte națiunile civilizate au întemeiat teatre și le susțin cu jertfe mari.

Noi Românii din acésta monarhie încă n'avem teatru și tótă mișcarea noastră de pe terenul acesta se reduce la reprezentațiile de diletanți, printre cari în locul prim trebuie să punem corurile vocale ale țărenilor nostri de prin Banat.

Inse tocmai pornirea din popor a acestor mișcări arată invederat, că a sosit vremea să ne gândim și noi de mulțumirea trebuințelor noastre scenare și astfel a izbucnit idea să înființăm un teatru național.

Idee îndreznătă, căci la realizarea ei se cere un capital mare și pe noi nu ne ajută nimeni.

Trebuie s'adunăm numai noi de la noi, crucer cu crucer, tot ce putem da din prisosul câștigat cu sudóra feței noastre.

Cu tóte aceste nu ne-am spăriat.

Ori cât de mare și ori cât de neatinș ni s'a prezentat fondul trebuincios, ne-am așezat încrederea în conștiința de element de cultură a némului nostru și ne-am pus pe lucru.

Am știut că veleități confesionale, frecări politice, nențelegeri sociale, ambiții și antipatii personale, câte odată ne pot desbină: dar când ni se cere spriginul pentru cultura națională, toți Românii cinstiți uită suptările lor și dau mâna frățesce spre a-și face datoria pentru scopul sfânt.

Și nu ne-am înșelat.

În rândurile noastre, ba chiar în capul întreprinderii, am vădut bărbați, cari pe alte terenuri profesază vederi opuse. — aici înse lucrau în conțelegere, dându-și cea mai bună parte a sufletului lor.

Acésta conlucrare frățescă a produs rezultatul material de astăzi; acésta armonie să ne fie devisa și în viitor și atunci să fim siguri, că scopul nostru se va atinge mai curând și ne vom vedé visul cu ochii...

Invitându-ve cu tótă inima, dómnelor și domnilor, la acésta lucrare culturală-națională, — deschid adunarea generală.

I

Raportul comitetului.

Onorată adunare generală!

Adunarea generală a Societății noastre ținută în 14/26 și 15/27 octombrie 1895 la Brașov prin hotărîrea sa din ședința II punctul V, în sensul §. 9 p. 6 și al §. 13 din statutele societății, pentru 3 ani de zile ni-a încredințat noue conducerea afacerilor societății noastre. Cu ziua de astăzi am ajuns la sfârșitul unui an din acest restimp. În puterea §-lui 7 din statutele noastre și pe baza invitării prevenitoare a Românilor din Făgăraș, adunarea generală din anul trecut prin hotărîrea sa din ședința II p. VII a decis, ca adunarea generală din éstan să se țină în ospitalul oraș al Făgărașului. Iată-ne deci astăzi înaintea Dvóstre rugându-ve în sensul §-lui 17 din statute să dați binevoitoare ascultare raportului nostru despre cele isprăvite de noi în decursul anului expirat acum.

Onorată adunare generală!

Dispozițiunile capitolului IV al statutelor societății noastre preciséză activitatea comitetului. Ținem să relevăm în resumat aceste dispoziții. În înțelesul lor comitetul va ținé ședință în fiecare lună odată, cerend trebuința și mai de multe ori, — el ingrigește de avearea societății, de observarea statutelor și esecută decisiunile adunării, — el va clocă banii încasați la un loc sigur pentru fructificare, va purtă registre despre ținerea în evidență a membrilor, în sfârșit comitetul va face raport adunării generale despre tótă activitatea sa de peste un an.

Pentru de-a răspunde acestor însărcinări cuprinse în statutele societății și pentru esecutarea hotărîrilor aduse de adunarea generală din 1895 comitetul Dvóstre a ținut în decursul anului expirat acum 9 ședințe. În cele următoare avem onorul a ve raportă despre cele sevărșite în ședințele noastre.

Adunarea generală din anul 1895 prin deciziunea sa din ședința II p. III al. 2 hotărîse „să dea absolutoriu comitetului vechiu pentru gestiunea anilor 1890—1895, 4 martie și pentru administrarea averii societății sub rezerva prezentării ulterioare a actului de deposit despre averea societății predată în administrarea institutului de credit și economii „Albina“ din Sibîiu, care act să fie prezentat în timpul cel mai scurt nou-lui comitet și să se notifice proximei adunări generale“. Cele cerute de adunarea generală din anul trecut prin această hotărîre s'au împlinit întocmai. Tóte actele referitoare la averea societății dimpreună cu cestiionatul act de deposit, comitetul vechiu le-a predat comitetului Dvóstre de acum, care cu plăcere a putut constată în partea comitetului de mai înainte acuratețã și corectitate deplină în administrarea averii societății noastre.

În cât privește hotărîrea de sub p. III al. 2 și 4 din ședința II a adunării generale din anul trecut, hotărîre privitoare la prezentarea unei socoteli esacte despre averea societății și la plasarea fondului societății, în hârtii de valóre cu rentabilitate mai mare, decât hârtiile, în care până aci fusese plasată averea societății, comitetul ve raporteză separat prin raportul special al dlui Valeriu Bologna, casarul societății noastre.

Prin pregătirea, convocarea și ținerea prezentei adunări generale comitetul dvóstre a satisfăcut decisiunii adunării generale din anul trecut adus în ședința II p. V al. 1, care decis îndrumă comitetul a stărui din tóte puterile, ca să se execute dispozițiunea din §. 7 al statutelor, care prescrie, ca în fiecare an să se țină o adunare generală.

Administrarea averii societății conform concludului V al. 2 al adunării generale comitetul a luat-o în mâ-nile sale. În puterea hotărîrii din p. V, al. 6 ședința II din ultima adunare generală a societății noastre, comitetul în lunile din urmă a provocat de doue ori pe restanțierii fondului nostru, ca să-și achite restanțele până la presenta adunare generală. Resultatul puțin indestulitor al acestei provocări comisia respectivă îl va afla din raportul special referitor. Cestiunea restanțierilor onorata adunare de acum o va rezolvă definitiv în chipul, cum va afla de trebuință. Comisiunea, ce se va alege pentru prezentarea propunerilor, își va face și în cestiunea această propunerea sa.

În înțelesul punctului V al. 9 din protocolul adunării generale din 1895 comitetul dvóstre de acum a transmis comitetului vechiu mulțumita dvóstre pentru purtarea agendelor societății din septembrie 1889 până la adunarea generală din 1895.

Adunarea generală din anul trecut a hotărît, ca sediul comitetului să se transpună de la Budapeșta la Brașov, iară comitetul cel nou să înștiințeze despre această pe înaltul guvern. Comitetul a făcut înștiințarea cuvenită, dar ministeriul de interne prin hârtia sa nr. 70.572 V—B de dtul 4 august 1896 ni-a comunicat, că nu ia la cunoștință aprobătoare schimbarea sediului, sub cuvânt, că cestiunea mutării sediului n'a fost pusă la ordinea zilei în respectiva adunare generală. În urma acestei hotărîri ministeriale cestiunea mutării sediului de la Budapeșta la Brașov, comitetul a pus-o la ordinea zilei în adunarea generală de acum.

Tipărind raportul de față dimpreună cu raportul casarului și cu conspectul membrilor societății, comitetul dvóstre a respuns hotărîrii adunării generale din anul trecut al. 11 p. V șed. II, care cerea, ca raportul comitetului, al casarului și conspectul membrilor să fie tipărite pentru adunarea generală.

Cu privire la concludul V, 12 luat în ședința II a adunării generale din 1895, prin care comitetul se însărcinează, ca să studieze modalitățile cele mai potrivite, sub cari s'ar pute realizá cele cuprinse în §-ii 1 și 21 ai statutelor, comitetul dvóstre în I ședința a sa (p. 8) însărcinase pe secretarul II Vas. Goldiș, a face un studiu detaiat asupra cestiunii, cum s'ar pute realizá scopul societății pe terenul teatral-cultural și a-l prezenta spre discuție comitetului. — Începënd inse a studii mai dinadins această chestiune, comitetul s'a convins, că statutele noastre absolut nu permit societății o altă activitate decât aceea de-a aduná bani pentru fondul unui viitor teatru național român.

Drept aceea, comitetul a absolvat pe secretarul seu Vas. Goldiș de însărcinarea primită în cestiunea această și se rógă, ca și onorata adunare generală să reasumeze decisul respectiv al adunării generale din anul trecut în înțelesul expus aci al acestei cestiuni.

Cestiunea filialelor, ce ar fi să se înființeze în punctele principale din ținuturile locuite de Români pentru promovarea scopurilor societății noastre, comitetul o studiază și speră, că la procsima adunare generală va fi în poziție de-a prezenta și în această chestiune propuneri positive.

Cu ocazia arangiării averii societății noastre, s'a constatat, că o parte din acea avere se află în administrarea „Asociațiunii Transilvane“ și anume $\frac{1}{3}$ (una a treia) dintr'un los de 500 fl. din 1860, care a fost donat societății de fericitul d. T. Cipariu, precum și interesele, cari au rezultat de la 1877 încoci pe partea fondului nostru din acest los. Pentru estradarea acestei părți de avere a fondului de teatru, comitetul de mai înainte s'a adresat de 2 ori „Asociațiunii“, care sub nr. 138 de 3 maiu 1879 s'a declarat învoită de-a estradá societății fondului de teatru acea sumă, care după cursul zilei se va constată ca valórea părții a 3-a din valórea losului din cestiune. De óre-cela această hârtie a Asociațiunii comitetul de mai înainte al fondului de teatru n'a dat respuns, comitetul dvóste a hotărît să primescă ofertul Asociațiunii cu adausul, că în cazul, când acest los la sortire va realizá un câștig mai mare, decât a fost cursul, cu care s'a rescumpărat partea a treia a fondului de teatru, această sumă să beneficieze la a 3-a parte a câștigului, conform intențiunii donatorului, iar în cazul, când câștigul ar fi mai mic ca cursul rescumpărării, fondul de teatru să fie deobligat a restituí Asociațiunii diferența, ce vine pe partea a 3-a a losului. La această hotărîre a noastră comitetul Asociațiunii a respuns în 7 iulie 1896 sub nr. 273, că nu póte primi ofertul nostru, ci insistă pe lângă vîndarea losului avënd societatea noastră a primi din prețul de vîndare partea cuvenită ei. Stând astfel lucrul, comitetul dvóstre a vędut de bine a supune cestiunea această deliberării adunării generale prezente.

Ve aducem în sfērșit la cunoștință, că dl George B. Popp, ales în adunarea generală din 1895 de vicepreședinte al comitetului, nu mult după alegere a abdiș de postul ce-l ocupá în comitetul dvóstre și astfel comitetul a trebuit să pună la ordinea zilei în această adunare generală și întregirea sa.

În puterea celor expuse, în sfērșit comitetul dvóstre își ia voie a vënd face următoarele propuneri:

1. Adunarea generală să ia la cunoștință raportul present și să dea comitetului absolutoriu pentru activitatea sa până în ziua prezentei adunări generale.

2. Restanțele specificate în hârtia respectivă a comitetului ca neincasabile să se ștergă din socotelile societății, iar încasarea celorlalte reștanțe comitetul să o încerce din nou în decursul anului următor.

3. Să se reasume hotărârea adunării generale din 1895 șed. II, V. p. 12 în acel înțeles, că pe baza statutelor deocamdată adunarea generală nu află posibil a întreprinde într'un chip ori în altul realizarea scopului final al societății noastre.

Brașov, în 24 septembrie 1896.

Comitetul societății pentru crearea unui fond de teatru român.

Iosif Vulcan m. p.,
președinte.

Vasile Goldiș m. p.,
secretar II.

II

Raportul casarului,

Onorată adunare generală!

Done sunt momentele, cari la examinarea gestiunii casarului și a socotelilor ce vi le espune — ve vor atrage mai mult atențiunea și cari reclamă din parte-mi unele comentare:

a) convertirea parțială a efectelor, în care e plasată averea Societății, și

b) cifra finală a actualei averi a societății.

În ședința a II-a, Adunarea generală ținută în Brașov, în 27 octombrie 1895 sub pct. 4 a procesului verbal, — a îndrumat actualul comitet „a dispune plasarea fondului societății în hârtii de valoare cu rentabilitate mai mare, decât hârtiile, în cari fondul era plasat“.

Cu executarea acestui conclud s'a ocupat actualul comitet în ședința sa din 25 aprilie 1896, luând concludul de-a păstra neschimbat și mai departe ca efecte de plasament: Acțiunile „Albinei“ și misele „Transilvaniei“ fiind ele de-o rentabilitate satisfăcătoare; — din contră inse toți banii gata depuși la „Albina“ și la „Első hazai takarékpénztár“ în Budapeșta, precum și toate celelalte efecte (oblig-regale de $4\frac{1}{2}\%$, losuri diferite indigene parte cu — parte fără dobânzi) a căror rentabilitate oscilă până la maximum $4\frac{1}{2}\%$, — a le converti în scrisuri fonciare rurale de 5% , cari a raison a cursului lor de cumpărare, de facto produc 5% .

Esecutându-se acest conclud, s'a sporit rentabilitatea acestei părți a averii societății — care atinge circa cuma de 60.000 fl. — de la 2750 la 3325, — va să țină cu 575 fl. anual, — ori în procente cu aproape 1% față de trecut.

Detailurile acestei transacțiuni, — care comitetul dvostre a aflat-o din toate punctele de vedere ca cea mai priinciosă intereselor societății, și pe care sperăm, că atât cu privire la productivitatea cât și la bonitatea efectelor cumpărate, o veți aproba-o bucuros și dvostre, recunoscând, că ne-am degajat destul de consciențios de mandatul primit de adunarea generală din anul trecut, — le aflați în socotelile revădute și clausulate de comitet, pe cari am onore a vi le prezentă.

Tot din aceste socoteli și din inventarul averii societății, clausulat de „filiala Albina“ din Brașov, la care căsta avere e deponată, veți binevoi a vedea, că până când averea totală a societății pe dina de 14 martie 1895 s'a statorit pe baza socotelilor de atunci cu

fl.	71.113	„	87	cr.,	—	ea	ați	atinge	cifra	de
„	103.338	„	96	„	arată	deci	o	diferență	de	
fl.	32.225	„	09	cr.,	față	de	acum	un	an.	

Acastă diferență numai în parte este de-a se privi ca o creștere faptică a averii societății, — în altă parte ea este a se esplica ca o rectificare a cifrei finale, cu care incheie socotela din 14 martie 1895, — în care socotela toate efectele sunt induse după nominalul lor. — Fiind inse nominalul — aproape la toate — mai mic ca cursul faptic, și suma, adevă valorea averii întregi, rezultă în acea cifră finală prea mică, — și de facto în 14 martie 1895 averea societății valora mai mult, decât arată socotela atunci incheiată.

Actualul comitet, conform dispozițiilor ultimei adunări generale, a îndrumat pe cassarul seu de-a conta în socotelile ce le pörtă, valorea efectelor după cursul lor faptic, și astfel cifra finală a averii societății, pe care vi-o arătăm în socotelile noastre. arată mărirea faptică de ați a acestei averi, care mărime totodată constatăm, că stă în un raport potrivit cu productivitatea sa.

O parte considerabilă a diferenței sus arătate cuprinde inse în sine o imbucurătoare sporire faptică a averii societății; căci afară de creșterea averii prin capitalizarea dobânzilor ei, ea a crescut — mulțumită măsurilor luate de fostul comitet, — cu circa 11.800 fl. prin exercitarea dreptului de opțiune la emisiunea de acum un an, a acțiunilor Institutului „Albina“, din cari s'a procurat contra solvirei de fl. 8200—80 bucăți, cari ați represintă o valoare faptică de 20.000 fl.

Asemenea a contribuit la sporirea averii și impregiurarea, că toate efectele ce s'au vëndut, au realizat prețuri favorabile, peste pari, și că după cum arată socotelile, și taxele de membri au încurs în mod indestulitor.

După acestea esplicări rog onorata adunare generală să binevoiescă a dispune examinarea socotelilor substernute de mine, — și aflându-le în regulă, a-mi votă absolutoriu pentru gestiunea mea.

Brașov în 25 septembrie 1896.

Valeriu Bologa.
cassar.

III

Lista membrilor.

Membrii fondatori:

a) în vietă:

1. Basiliu Jurea, mare proprietar, Sarăseu 500 fl.
2. Eugeniu Savoiu, mare proprietar, România 800 fr.
3. Alecsandru Mocsonyi, mare proprietar, Birchiș 1500 fl.
4. Eugeniu Mocsonyi, mare proprietar, Capolnaș 1500 fl.
5. Petru Mihaly, proprietar și deputat, Sarăseu 200 fl.
6. Iosif Hosszu, v.-președintele curții de compturi, Budapeșta 100 fl.
7. Iosif Vulcan, redactor, Oradea-mare 100 fl.
8. Dr. Iosif Gall, membru al casei magnașilor, Budapeșta 100 fl.
9. Mateiu Nicola, avocat, Alba-Iulia 100 fl.
10. Vincentie Babeș, Budapeșta 100 fl.
11. Ioan Petrovici 100 fl.
12. Dr. Victor Mihaly, mitropolit gr. cat., Blaș 100 fl.
13. Desideriu Borbola, avocat, Sătmar 200 fl.
14. Vasiliu P. Harsianu, avocat, Sibiu 100 fl.
15. Stefan Antonescu, preș. scaun. orf. Lugoș 100 fl.
16. Ioan Mețian, episcop gr. ort. Arad 100 fl.
17. Vasiliu Papp 100 fl.
18. Ioan Papiu, protopop gr. ort., Sibiu 100 fl.
19. Petru Gligor 100 fl.
20. Miron Romanul, mitropolit gr. ort., Sibiu 100 fl.
21. Constantin Stezar, căpitan c. r. în pens., Sibiu 100 fl.
22. Nicolae Popea, episcop gr. ort., Caransebeș 100 fl.
23. George Dănilă, primar, în Hunedóra 100 fl.
24. George Boeriu 100 fl.
25. George Moldovan, proprietar de mine, Boița 100 fl.
26. Ioan Popp 100 fl.
- 27.

Iosif Popp 100 fl. 28. Ioan Popescu, profesor, Bărlad 100 fl. 29. Iuliu cav. de Pușcariu, jude de trib., Buda-
peșta 100 fl. 30. Un pelerin 100 fl.

b) reposați :

1. Gavril Mihaly, Budapeșta, 100 fl. 2. Dr. Iosif Hodoș, Sibiiu 100 fl. 3. Sigismund Borlea, Baia de Criș 100 fl. 4. George Secula, Deva 100 fl. 5. Timoteiu Cipariu, Blaș 166 fl. 66 cr. 6. Teodor Papp, Lugoș 100 fl. 7. Ioan Popasu, Caransebeș 200 fl. 8. Antoniu Mocsonyi, Verpelet 3000 fl. 9. Lazar Ionescu, Arad 100 fl. 10. Ioan Florian, Sz Udvarhely 200 fl. 11. Dr. Ioan Vancea, Blaș 200 fl. 12. Grigoriu Mateiu, Sibiiu 100 fl. 13. Dr. Lazar Petcu, Arad 100 fl. 14. David P. Simon, Lipova 100 fl. 15. George Dogariu, Arad 100 fl. 16. George Ciacian, Deva 100 fl.

Membri pe vietă.

1. Iosif Orbonaș, pretor, Iliia 75 fl. 2. Isaia Moldovan, comerciant, Deva 60 fl. 3. Marcu Moldovan, Deva 75 fl. 4. Iosif Tamașel, Vraniu 50 fl. 5. Dr. Victor Babeș, București 50 fl. 6. Dr. Aurel Babeș, București 50 fl. 7. Toma Găletar, Batta 50 fl. 8. Mihai Andreica, Cămpeni 50 fl. 9. Iosif Crișan, Abrud 50 fl. 10. Alexandru Filip, Abrud 50 fl. 11. Petru Ioanetti Vidra 50 fl. 12. Societatea Concordia, Bucium 50 fl. 13. Ioan Mojiu, Deva 50 fl. 14. Iulian Ianculescu, Lugoș 50 fl. 15. Iosif Ciura, România 50 fl. 16. Dr. Ioan Nichita, Șimleul Silvaniei 50 fl. 17. Dr. Ioan Mihaly, Sighetul Marmăției 50 fl. 18. Dr. Ilarion Pușcariu, Sibiiu 50 fl. 19. Aurel Suciș, Arad 50 fl. 20. George Lazar, Vinga 50 fl. 21. Dr. Nicolau Oncu, Arad 50 fl. 22. Dimitrie Tamașdeanu, Arad 50 fl. 23. G. Florescu, 24. Ioan Suciș, Timișoara 50 fl. 25. Ioan Drumariu, Baia mare 50 fl. 26. Mihai Beșan, Lugoș 50 fl. 27. Vasile Popp, Arad 50 fl. 28. Filaret Musta, Carenebeș 50 fl. 29. Valeriu Popp, Jebel 50 fl.

Membri ordinari pro 1896.

1. Andrei Bidu, Brașov 5 fl. 2. Valeriu Bologa, Brașov 5 fl. 3. Petru Nemeș, Brașov 5 fl. 4. Dr. Eugen Lemenyi, Brașov 5 fl. 5. Dr. George Baiulescu, Brașov 5 fl. 6. Petru Popp, Brașov 5 fl. 7. Ioan Socaciș, Brașov 5 fl. 8. Nicolae Bărbucianu, Brașov 5 fl. 9. Simeon Damian, Brașov 5 fl. 10. Constantin de Steriu, Brașov 5 fl. 11. Virgil Onițiu, Brașov 5 fl. 12. Dr. Iosif Blaga, Brașov 5 fl. 13. Andrei Bărsceanu, Brașov 5 fl. 14. Dionisie Făgărășanu, Brașov 5 fl. 15. Lazar Nastasi, Brașov 5 fl. 16. Grigorie Birea, Brașov 5 fl. 17. Ioan Popea, Brașov 5 fl. 18. George Chelariu, Brașov 5 fl. 19. I. C. Panțu, Brașov 5 fl. 20. Vasile Goldiș, Brașov 5 fl. 21. Bartolomei Baiulescu, Brașov 5 fl. 22. Ioan Aron, Brașov 5 fl. 23. Ioan Petric, Brașov 5 fl. 24. Iordan Muntean, Brașov 5 fl. 25. G. M. Zănescu, Brașov 5 fl. 26. Nicolae G. Eremia, Brașov 5 fl. 27. Nicolae I. Ciurecu, Brașov 5 fl. 28. Vasile Voina, Brașov 5 fl. 29. Tache Stănescu, Brașov 5 fl. 30. M. G. Stănescu, Brașov 5 fl. 31. Dr. Aurel Mureșianu, Brașov 5 fl. 32. Ioan Bran de Lemeny, Brașov 5 fl. 33. Nicolae Fluștureanu, Brașov 5 fl. 34. Arsenie Vlaicu, Brașov 5 fl. 35. Nicolae Garoiu, Zărnești 5 fl. 36. Dr. Iancu Meșian, Zărnești 5 fl. 37. Dr. Eugen Meșian, Brașov 5 fl. 38. Ioan cav. de Pușcariu, Bran 5 fl. 39. George Dima, Sibiiu 5 fl. 40. George Șerban, Brașov 5 fl. 41. Nicolau P. Petrescu, Brașov 5 fl. 42. Alexe Moldovan, Brașov 5 fl. 43. Dumitru Banciu, Seliște 5 fl. 44. I. Popovici, Cărstian 5 fl.

Procesele verbale ale adunării din Făgăraș.

I

Ședina I a adunării generale a societății pentru crearea unui fond de teatru român, ținută în Făgăraș duminică în 27 sept. st. n. sub președința dlui Iosif Vulcan, președintele societății.

1. Președintele deschide la 11 ore a. m. adunarea prin un bine potrivit discurs, alăturat la acest protocol sub 1).

Adunarea generală ascultă cu mult interes frumosul discurs de deschidere al dlui președinte Iosif Vulcan; iară dl vicariu foraneu Basiliu Rațiu, în numele Făgărășenilor salută societatea pentru crearea fondului de teatru român.

2. Urmând la ordinea zilei, constituirea biuorului: Adunarea generală invită de secretari pe dnii Vasile Goldiș și Octavian Vasu.

3. Secretarul societății Vas. Goldiș dă cetire raportului comitetului societății asupra lucrării sale de la adunarea generală din urmă:

Cetirea raportului se ascultă cu interes din partea adunării generale și în legătură cu acesta se alege o comisiune de 5 membri pentru propuneri și raportul comitetului se predă acestei comisiuni spre cenzurare. În comisiune se aleg dnii: Vasiliu Rațiu, Nicolae Șerban, Alecsandru Belle, A. Micu și Ioan Șenchea.

5. Fiind cassarul societății absent, dl notar Vasile Gotdiș ceteșce raportul despre starea casei cu sporul de la ultima adunare încoci și peste tot despre averea societății.

Raportul casarului se dă unei comisiuni de 5 membri, care esaminând acest raport va da sémă adunării despre el în proxima ședință. În această comisiune se aleg dnii: Iuliu Dan, Ioan Dejenariu, Lazar Nastasi, Nic. Chiornița, I. Socaciș.

5. În înțelesul paragrafului 4 din statutele societății:

Se alege o comisiune de 5 membri, cari vor căștigă membri fondatori, ordinari și ajutători pentru societate. În această comisie se aleg dnii: Nicolae Șerban, Ioan Meșian, M. Bărdosy, Nic. Clonța, A. Poparadu.

6. Dl președinte Vulcan anunță, că dl Valeriu Branișce se inscrișese cu un discurs pentru adunarea generală de astăzi, dar bolnăvindu-se tocmai în aceste zile, punctul 8 din programă a devenit fără obiect.

Se ia cu regret la cunoștință.

7. Dl președinte inchide ședința.

Iosif Vulcan,
președinte.

Vasile Goldiș,
secretar.

II

Ședința II a adunării generale a Societății pentru crearea unui fond de teatru român, ținută în Făgăraș luni în 28 septembrie 1896 st. n. sub presiul dlui Iosif Vulcan.

1. Președintele deschide ședința 10¹/₂ ore a. m.

2. Se ceteșce protocolul verbal din ședința I

Se verifică.

3. Se dă cetire depeșelor sosite de la dnii Coriolan Bradicean, dr. Valeriu Branișce, A. Grama și I. Comonean, cari felicită adunarea. Se ascultă cu plăcere și depeșele se alătură sub 7/.

4. Comisiunea pentru revirarea membrilor noi raportéză prin raportorul dl Iancu Meșian.

Pe basa acestui raport se declară de membri ai societății:

a) membri fondatori cu câte 100 fl. dnii : Vasile Rațiu vicar, dr. N. Șerban și dr. Iancu Mețian

b) membri ordinari, cu 5 fl. dnii : A. Micu, I. Vasu, N. Chiorniță, D. Chișoreanu, M. Brumboiu, A. Șerban, A. Pocal, Iuliu Dan, I. Turcu, I. Darie, I. Dejenar, Elena Mețian, Zinca Roman, Iacob Macaveiu, A. Belle, dr. I. Șenchia, G. Comanicu.

Comisia raportază totodată despre incurgerea următoarelor colecte: N. Aron din Galați 1 fl., A. Poparad, Făgăraș 9 fl., G. Borzea, Viștea inf. 17 fl., A. Negruț 2 fl., N. Clonța 13 fl.

Suma totală incursă în bani 330 fl. și o obligațiune de 100 fl. Raportul se alătură sub²/.

5. Comisia pentru cenzurarea raportului casarului, raportază prin referentul dl Lazar Nastase ; îl află în ordine. Propune mulțămirea și absolutoriu pentru anul expirat.

Se primește. Raportul sub 3 %.

6. Comisia pentru cenzurarea raportului comitetului societății și insinuarea propunerilor în interesul fondului, raportază prin referentul dl dr. I. Șenchea despre rezultatul acestei cenzurări și pe baza acestui raport adunarea generală hotărăște:

1. Se ia la cunoștință raportul comitetului societății și pentru activitatea dezvoltată se votază mulțămirea.

2. Se primește propunerea de sub punctul 2 din raportul comitetului.

3. Referitor la estradarea părții din losul de 500 fl. aflător la Asociațiune, se primește oferta Asociațiunii din 3 maiu 1879, conform căruia losul să se vândă și societatea să primescă $\frac{1}{3}$ parte din prețul vânzării, precum și interesele, ce au rezultat de la 1877 încôce după această parte.

4. Se primește propunerea de sub punctul 3 din raportul comitetului, referitor la scopul final al societății.

5. Referitor la întreprinderea pentru edarea opurilor teatrale-musicale întru sporirea averii societății, comitetul se îndrumă, ca să studieze cestiunea această și dacă o află realizabilă, se plenipotențiază, ca să editeze astfel de opuri, pe cari comitetul le află acomodate și de valoare; se împuternicește totodată, ca spre acest scop să potă folosi sume de lipsă din venitele societății, despre ce va face raport adunării generale viitoare.

Ce privește modalitățile editării precum și felul operelor, cari se vor eda, se concrede comitetului. Raportul 4 %.

7. Fiind în comitet mai multe locuri vacante, se întregesc în modul următor:

Dnii Virgil Onițiu vicepreședinte, Vasile Goldiș secretar, dr. Iancu Mețian membru în comitet, toți cu unanimitate de voturi.

8. Referitor la mutarea sediului comitetului de la Budapeșta la Brașov, adunarea generală hotărăște unanim Ca conform deciziunii din anul trecut, sediul să se mute de la Budapeșta la Brașov.

9. Pentru deciderea locului și zilei adunării generale viitoare, adică pe anul 1897, nesosind până acumă nici o invitație ;

se împuternicește comitetul să facă pașii necesari.

10. În comisia pentru autenticarea protocolului din ședința II, se alege:

Dnii B. Rațiu vicar, Iuliu Dan protopop și I. Turcu.

Dl președinte mulțămind membrilor și publicului present pentru participare, declară ședința de închisă.

Procesul verbal se verifică de comisia aleasă spre acest scop

D. u. s.

Basiliiu Rațiu, Iuliu Dan, I. Turcu,
membri comisiei verificătoare.

Iosif Vulcan,
presedinte

I. Vasu,
secretar.

Ilustrațiunile.

Regele Carol I. Drept signatură a marelui eveniment petrecut zilele aceste la București și la Sinaia, visita împăratului și regelui Francisc Iosif I, publicăm în fruntea foii noastre de acumă portretul cel mai nou al regelui Carol I al României, a cărui domnie înțeleptă a ridicat statul român la nivelul, încât ați totă lumea i admiră progresul.

Micul diriginte de chor, a doua ilustrațiune a noastră, ne conduce în viața familiară. Jocul băeților, atât de draguț, ni se înfășoșează prin acesta. Un băețel ș-a format un chor și îl instruază.

Adunarea din Făgăraș.

Voinde să publicăm într'un numer toate actele oficiale ale adunării din Făgăraș a Societății pentru fond de teatru român, nu ne-a mai ramas loc să ne ocupăm de asta-dată și de partea socială, care a reușit foarte bine și a mulțumit pe toți. însemnăm de ocamdată, că după ședința primă a urmat un banchet frumos; primul toast a fost rostit de președintele Iosif Vulcan pentru Maj. Sa monarcul și casa domnitore, accentuând însemnătatea pentru elementul românesc a visitei în România; al doile toast a fost purtat de vicarul Basiliu Rațiu, pentru comitet, în frunte cu președintele, carele tocmai din țera Făgărașului își trage originea; în numele comitetului a mulțumit dl Virgil Onițiu, închinând pentru făgărășeni; dl prot. Iuliu Dan a beut în sănătatea oșpeților; dl dr. Nic. Șerban pentru femeia română; dl Vasile Goldiș pentru membrii noi; dl M. Brumboiu pentru presa română și dl I. Dariu pentru ideea teatrului național. Sêra societatea „Progresul“ a dat un concert și o reprezentație, după programul ce-l publicarăm. Atât concertul, cât și reprezentația teatrală au reușit bine. În piesă au jucat domnișorele Elena Ganea și Rosalia Țințariu și dnii Const. Toma, Vict. Fulicea, Traian Herseni, Clem. Boer, Ioan Dejenariu și Traian Păcală. Apoi a urmat balul, care a ținut până dimineță. A doua zi după ședință, dl și dna prot. Dan au intrunit la o mesă splendidă comitetul și o mare parte din oșpeți, cari la sunetul muzicii lui Russu au petrecut escelent. Sêra s'a făcut excursiune la Voila. În ziua următoare, comitetul și oșpeții din Brașov, s'au adunat la casa ospitală a dnei Zinca Roman, unde a fost încvartirat președintele Iosif Vulcan, și dimpreună cu densusul a părăsit Făgărașul, plecând spre Zerneșci, unde au fost invitați de dnul și dna dr. Iancu Mețianu, petrecând o zi neuitată. Detaieri în numerul viitor.

Proprietar, redactor respunțător și editor: **IOSIF VULCAN.** (STRADA PRINCIPALĂ 375 A.)